

leve de fleste andre steder. Fra Klosteren nær sjøen i Oslo, kan man f. eks. hjem fra skiferie i St. Moritz, trenger man ikke å dra med seg ski og annen bagasje helt til flyplassen i Zürich, men man kan ganske enkelt sjekke inn bagasjen på jernbanestasjonen i St. Moritz, og så ser man den ikke igjen før i ankomsthallen på Fornebu, en ypperlig service som nå blir utprøvet.

Og en annen ting som bør være et eksempel til efterfølgelse for andre land, er ord-

ningen med bagasje-ekspe-

sjen på jernbanestasjonen i St. Moritz, og så ser man den ikke igjen før i ankomsthallen på Fornebu, en ypperlig service som nå blir utprøvet.

Det er med god grunn direktør Grefberg ser fremtiden

lyst imøte for sitt selskaps kommende, øverst på personlige ønskeliste med en direkte rute Oslo-Zürich for å kunne gi passasjerene enda bedre tilbud.

HA

Farmard 3.5.80

Arne Durban:

112025

Sagaen om søyle-skaperen Rasmus

Man husker det som skulle det vært igår, for det er ikke mer enn vel halvthundre år siden, en stor søyle som prydet Eidsvolds plass, foran Stortinget. En prøveoppstilling i kryssfinér og greier, stivet av med tunne stålbarduner. Over kapitélet var søylen bekronet av en barsk løve; det var den norske riksløven som hadde lagt fra seg øksen, sto der

bedrøvet og var dekorativ. Denne monumentprøven, vakte stor oppmerksomhet; folk var glade for det som skulle komme.

Og søylen ble laget etter mange år, flere hundre tonn sten, med mengder av relieffer, i basis nærmest frie figurer av veldige dimensjoner. Men den kom aldri opp. Den hadde fått sin form og sin godkjennelse av komité og Storting før siste krig og okkupasjon. Etter krigen ble den også besluttet reist. Disse beslutningene ble bare reversert; man fant ut at man kunne ikke ha et nasjonalt monument, minnesmerket over Eidsvolls-samlingen, plassert foran Stortingets grimme hall, og dette laget av en kunstner som ikke hadde vært nasjonal under krigen.

Nasjonal? Wilhelm Rasmussen, billedhuggerprofessoren, hadde vært så fedrelandssinnet at han hadde vært medlem av Nasjonal Samling i tredveårene. Ikke av politisk skarp-sindighet akkurat, heller av oppriktig bekymring for fedrelandets plass i det germanske storrom. Rasmus, som han ble kalt, var vel likt på tross av sitt politiske skrulleri, som de fleste så på det som, og gjorde aldri noe menneske vondt. Tvertom lot han naboer lytte på London under krigen, og lot seg i det hele ikke rubrikere som noe partimedlem. Han kunne aldri holde seg i noen rekke.

Men fordi han var en kjent og fremtredende mann, som hadde skrevet under på dette og hint, fikk han 3 1/2 års fengsel på Ilebø etter frigjøringen. Rasmussen var sunn og sterk

og greide seg bra. Man fikk inntrykk av at han modellerte portretter av alle fangevokterene og direktor med; foruten medfanger. Hans godslighet fornektet seg ikke, selv i harde tider.

Men han hadde jo håpet at hans storverk, Eidsvollsøylen, skulle komme opp lell, et håp han bar på til det siste. Og det var ikke så lite, for Stortinget selv hadde jo fattet vedtak om at så skulle skje. Men tinget var ikke snauere enn at det bet seg selv i halen — som sagt. Det hele var så vanskelig og følelsesbetonet.

Men der fantes ikke grunn av nazi-skulptur over søylen, slik tyske billedhuggere ville ha utformet den. De vikingene som sto i krets nederst på søylen var riktignok veldig sterke, der de sto og knuget spyd og sverd.

Husker da disse ble til, i tredveårene, innen ens egen elevtid på akademiet. Inne hos professoren sto disse kjempeskikkelsene. Og min venn Alfred Seland, var hjelper hos Rasmussen; han måtte også stå modell. Hold nå rundt dette kosteskaftet så knokene hvitner! sa Rasmussen. Så kunne han få modellert en riktig krigerneve. Og Alfred holdt så det flimret for ham tilslutt. Men da han lurte seg til å se bort på professoren, sto denne med ryggen til, ivrig opp-tatt med å modellere noe fottøy på en av de andre skikkelsene. Han hadde glemt hele hånden og modellen.

Wilhelm Rasmussen skal såvisst ikke bare minnes som Eidsvoldsoylens ulykkelige skaper. Han var en

Rasmussens utkast til Eidsvollsmonumentet, som i 1926 ble stilt ut på Eidsvolls plass i Oslo.

Når billedhoggeren kunne gripe til årene var han i sitt ess. Dette er fra Oslofjorden i 1960.

fremragende portrettør. Særlig skal huskes hodet av den store skuespilleren Harald Stormoen (i Nasjonalteatret), av dikteren Olav Aukrust, av arkitekt Magnus Poulsson, de to siste i Nasjinalgalleriet. Særlig Stormoen er ypperlig, med en gjennomarbeidet fasthet og en kraft som bare de største har.

Portrettstatuer laget Wilhelm Rasmussen også flere av. Av konger så forlengst døde at portrettfriheten var stor. Olav Trygvesson på høy søyle i Trondheim, Fredrik II i byen han grunnla og ga navn til ved Glommas utløp. Denne statuen på tårnet i Gamlebyen viser kongen stående, i rustning og med kommandostav. Den ble meget morsomt og stilriktig utformet. De gode Fredrikstadborgere var litt i tvil om skikkelsen balanserte helt. «Kan man vente annet,» sa byviddet, personifisert i den legendariske Chr. Apenæs: «Har dere ikke sett hva som står på sokkelen: «Skjenket av Fredrikstads borgere.»»

Rasmussen tok slikt med ro. Vel var han diskusjonslysten, oppfarende ofte, men gjennom godliende. Han hadde et eventyrlig rot rundt seg, må ha vært noe av en prøvelse å være

Farmand nr. 18 3/5-80

gift med. Da han var domkirkebilledhugger i Trondheim efter Vigeland, ble han en dag stoppet på gaten av selveste biskopen, som foreholdt ham at Rasmussen som en kirkens tjener så å si, kunne ikke gå rundt med en kjæreste med toppmave. Jaja, så ble han gift. Og det varte i mange år. Så ble han gift med en langt yngre, og fikk nytt barnekull.

Å se Rasmussen ombord på seilskøyten sin om sommeren var som å se «de reisende» gjenoppstått, et ambulerende rot av tauverk, unger, seil og solskinn. Ofte var vennen Olaf Gulbransson med, med sitt berømte skinnforfle — det eneste han hadde på seg. Rasmus, med sin svære hvite hårmanke, var ikke så stor og sterk, men en sprek og staselig kar. Mot strømmen var han aldri redd for å gå. Han hadde hatt en hyggelig tid i Tyskland, sydpå da, hvor «gemütlichkeit» hadde favnet ham inn, med mye øl. Som med Gulbransson. Nazismens forferdelighet forsto han ikke det kvadder av. Han trodde alt var vel. Og dermed ble hans hovedverk forkastet, i en noe korttenkt og følelsesladet reaksjon. Hvor skulle vel senere slekter kunne se noe galt i det monumentet?

Efter rettsoppgjøret fikk Wilhelm Rasmussen trange år. Men han ga seg ikke, stilte ut på Høstutstillingen igjen og opparbeidet sine rettigheter som stemmeberettiget kunstner. Barndomsbyen Skien ble redningen. Der fikk han flere oppgaver. Og var det lite penger til honorarer, arbeidet Rasmus uten. Skaperverket var hovedsaken. Et svært monument over Nansens ledsager på ferden mot polen, løytnant Hjalmar Johansen, en portrettstatue som det virkelig er polarferd over — ypperlig. Og han hadde gitt sin fødeby flere store arbeider.

Det er naturlig at det også herfra ble tatt initiativet til en bok*) om kunstneren. Den er skrevet meget i intervjuer form, av journalisten Berne

*) Berne Hansen. «Mannen bak Søylen.» Løst og fast fra billedhoggeren Professor Wilhelm Rasmussens liv. (Skien, 1979).

Professoren var hele sitt liv sterkt opptatt av sjøen. I 1920 årene hadde han en skøyte som han pløyde bølgen med, og her er han sammen med vennen Olaf Gulbransson (1873—1958) ute på Oslofjorden.

Hansen, som har laget et levende og tiltalende bilde av «Mannen bak Søylen» som boken heter. Den gir også morsomme tidsbilder. Forfatteren skal ha heder for sin uselviske innsats, og det med et stoff som vel ellers har vært ham fjernt. Nu er det blitt nært; han kunne den charmerende, impulsive og rotete skikkelsen Wilhelm Rasmussen, forhenværende billedhuggerprofessor, og ellers utenfor alle normer.

Men Rasmus kunne gjøre ypperlig skulptur. Og den står der. ●

KAPITAL

Deres ledige kapital plasseres til max. markedsrente mot pantobl./bank- eller forsikringsgaranti.

INVEST-FINANCE AS

Lilletorget 1, Oslo 1.
Tlf. (02) 20 33 54 Telex. 19366